

619
STOCKHOLMS
STADS BIBLIOTEK

Fidn.

+

Pilsker.

JOURNAL

för

KONSTER, MODER och SEDER.

N: 1.

Wille Stillskypet.

STOCKHOLM.

ELMÉN och GRANBERGS Tryckeri 1817,
vid Köpmangatan.

JOURNAL

för

KONSTER, MODER och SEDER.

STOCKHOLM,
ELMÉNS och GRANBERGS Tryckeri 1815,

Ingen lärer sätta i fråga att allmänna lefnads-sättet i Sverige undergått många förändringar sedan Dalins satyriska Argus skämtade dermed, och likväl hafva alla dessa förändringar på så lång tid icke förmått någon enda att efterträda honom. Statsmän och Författare hafva nästan ensamme fått dela sig emellan de pilar som slungats; några skott hafva stundom blifva rigtade emot allmänna sedvanor, men Publiken har gerna på sitt eget sätt beräknat deras mål, och allmänna opinionen ofta gifvit dem en syftning, som ingen förut vågat gissa. Utan tvifvel här denna orsak förmått våra lyckliga skämtare att nedlägga sina vapen; om man icke heldre vill tro: att en tilltagande förfining så bortslipat allt det löjliga, att satirens udd endast halkat förbi, men ej kunnat fästa sig. Visserligen vågar ingen att bestrida vår tid sin elegance, sin belefvenhet, sitt företräde, m. m.; isynnerhet då deras verkningar framställa sig under vissa lysande synpunkter; och hvem skulle i det lysande kunna finna ett ämne för löjet? Hvem våga att upptäcka det, ifall det verkligen fanus?

Emedlertid äro skuggorna likaså nödvändiga för en tassas skönhet, som dess ljusa ställen, och allmänna sammanlefnaden skulle blifva allt för tråkig om man ingenting hade att klandra derpå. Försökom likväl icke att tälla med mönstret för alla skrifter af detta slag, den af Addison-

dison-

Pinn-Sällskapet

dison utgifna *Spectator*, eller med dess mindre bekanta, men derföre icke mindre förtjenstfulla rivaler: *The Guardian*, *The Tattler*, m. fl.; icke heller med den lycklige Författaren till *L'Hermite de la Chaussée d'Antin*; men försökom att härma en eller annan af dessa sedemålarens maner, i en eller annan artikel, utan att på ett uteslutande sätt binda oss vid något; försökom att blanda dessa tafflor med andra ämnen; och för att i få ord sluta hela denna inledning, försökom att framträda med en

JOURNAL

för

Konster, Moder och Seder.

Under denna benämning förmodar man att så litet möjligt är komma i kollision med de Dagblad eller Tidningar som förut finnas hos oss. Konsterna, Moderna och Sedererna hafva ännu icke varit hufvudämnen för någon Svensk periodisk skrift, ehuru flera gjort sina excursioner inom deras vidsträckta område. Man har de seduare åren trodt sig göra Allmänheten en större tjenst genom vettenskapliga granskningar; det har till och med gifvits demare som icke velat erkänna annat för litteratur, och det finnes verkligen hos oss en större vettenskaplig bildning, än hvad man skulle kunna kalla konstbildning. Utgifvaren af denna Journal hyser väl icke den tankan att betydligt kunna bidraga till

till befordrandet af den sednare; men det understöd hvarmed flere af Sveriges störste Litteratörer smickrat honom, rättvisar den förhoppningen att han icke alldeles skall misslyckas, emedan han åtminstone har deras arbeten, liksom åtskilliga goda utländska skrifter, att räkna på.

Journalen är bestämd att innehålla:

1. *Recensioner* af utkomna böcker i de ämnen som kunna innefattas under benämningen af Skön Konst, samt historiska och andra skrifter, hvilka i anseende till stilen kunna räknas till samma klass.

2. Smärre *Afhandlingar* i alla ämnen som icke äro strängt vettenskapliga eller politiska.

3. *Berättelser, Sagor, Anekdoter*, o. s. v.

4. *Poëmer*.

5. Granskningar och upplysningar i anseende till *Teatern* och de *Sköna Konsterna*.

6. *Moder*. Hvarvid man får erinra att det gifves moder icke blott i kläder, möbler, o. s. v., utan äfven i sättet att tala, att tänka, och i hundrade andra saker.

7. *Seder*. Hvilket ord här tagas i samma vidsträckta betydelse som det franska *Moeurs*. Denna Artikel torde således på visst sätt komma att blifva *Dagens Krönika*.

Afsigten att pryda denna Journal med Kopparstick eller Musik, gör att den måste blifva dyrare än någon annan tidning, helst uteslutandet af alla politiska artiklar gör att Utgifvaren icke kan räkna på ett stort antal prenumeranter; Han kan därför icke till en början förbinda sig att lemna mer än ettdera, en gång hvar månad, innan en emot omkostnaden svarar.

rande prenumeration sätter honom i stånd att skadeslöst kunna göra det.

Journalen utgifves i medlet af hvar vecka. Den skall tryckas med Latinska stilar i Oktav format, och utlemnas häftad. Hvert nummer skall utgöra ett ark. Prenumeration erlägges för 3 Månader i sönder (13 Nummer) med 2 R:d Banko hos H:r Mag. Wiborg. Der emottagas äfven Annoncer, i alla de ämnen som tillhöra Skriftens bestämmelse, och hvad eljest till Journalen insändes.

Annoncerna införas likväl icke i sjelfva Journalen, utan tryckas på omslaget. Skulle deras antal blifva större än der rymmes, skola särskilda blad bifogas hvert nummer. Bland annoneer räknas äfven utförligare Noticer om utkomna böcker, Mode-Artiklar och dylikt. Att allt sådant måste vara författadt på ett sätt som öfverensstämmer med anständigheten kunde synas öfverflödigt att påminna.

Hvad som för öfrigt, i öfverensstämmelse med denna plan, lemnas till införande i Journalen, skall efter omständigheterna och författarens önskan begagnas. — Likväl införas inga stridskriiter, om icke af utmärkt intresse. — Man önskar att de som insända någon skrift behaga undertekna den med en Chiffer eller antagit namn, på det Redaktionen må kunna tillkännagifva skriftens emottagande, och huruvida den i Journalen kan finna ett rum.

Stockholm d. 14 Januari 1815.

STOCKHOLM,

ELMÉNS och GRANBERGS Tryckeri, 1815.

JOURNAL

för

Konster, Moder och Seder.

Den 19 Januari 1815.

Alles ist nicht für alle, das wissen wir selber,
 doch nichts ist
 Ohne Bestimmung, es nimmt jeder sich
 selbst sein Paket.
 Xenien.

Särskilta orsaker kunna hafva bidragit till
 mensklighetens förädling och ännu fortifara att
 verka till samma ändamål, men, utan all mot-
 sägelse, hafva de sköna konsterna varit de me-
 del hvarigenom ändamålet närmast vunnits. Man
 ämnar icke härmed bestrida vettenskapernas
 värde, eller deras välgörande inflytande äfven
 på konsterna: Vettenskaperna hafva sjelfva till
 större delen framkommit ur konsternas sköte
 och af dem erhållit sin första fostran; de hem-
 bära således billigt den gärd af tacksamhet hvar-
 med de erkänna sin skuld. Den första känsla
 som utvecklades i ett mennisko-bröst, sedan
 nödvändighetens behof voro lugnade, var kän-
 slan för det, sköna, uttrycket af denna känsla
 var den första konst som föddes på jorden,
 Genom sångens trollkraft tändes villden till

sambällslefnad, genom sången mildrades seder-
na och grunden lades för lagstiftningens tem-
pel. Under hvilat efter de arbeten hvar till men-
niskan drefs af behöfvet, lärde hon att njuta
frukten af sina mödor, begreppet om ära och o-
dödlighet väckte till täflan, och snart fann hon
sig omringad af dessa älskvärda snilletts och be-
hagens döttrar, som förskönade lifvet och ska-
pade nya njutningar för hvar och ett af hennes
sinnen. Den bana de lärde henne att vandra
var blomstrande, den härjades icke af begärens
stormar; en lugn glädje sväfvade kring de van-
drandes fjät och fullkomligheten var det mål
de sökte.

Ogrundad är den förebråelsen, att de skö-
na konsterna endast äro en näring för sinlighet-
ten; de förtjenade då ingen Regents uppmuntran,
ingen sann medborgares bifall. Har icke na-
turen öfver allt med det sköna förenat det nyt-
tiga? Det var icke öfver den kala klippan, öf-
ver den ofruktbara heden som hon spridde be-
hagen: hon förvarade dem åt det odlade fältet,
åt de trackter der hon utdelar sina rikaste gåf-
vor. Lika dessa gåfvor kunna konsterna miss-
brukas, och förleda genom samma medel som
naturen bestämde att göra dem gagnande; men
missbruket motsäger icke de lyckliga verk-
ningar som granskaren röjer i deras spår, och
den välgörande naturen gaf dem en ledarinna
att varna dem mot förvillelser: detta var Sma-
ken. Så länge denna är oförderfvad skola al-
drig konsterna afvika från sin bestämmelse; de sko-
la väcka själens slumrande krafter, uppfylla hjer-

fat med kärlek till det sköna, och fastare knyta samfundets band genom det behag de skänka åt lifvet. Det var på detta sätt Grekland genom konsterna upplyftade sig till en ära som hundra Nationer afundats, utan att hinna, och lärde att utöfva dygder, hvilkas rykte har öfverlevvat de pyramider som upprestes att föreviga dem.

Men hvilka äro då Smakens regler? "De äro Naturens;" svarar man; Men frågan blir derigenom endast ombytt, icke upplyst. Hvem vågar neka att äfven det fula, det obehagliga gifves i Naturen? hvem vågar påstå att alla de förhållanden, som genom människornas svagheter och eländen uppkommit, äro Natur? Det är likväl i dessa fall som smaken isynnerhet måste utöfva sin domsrätt, förjaga det falska, återföra oss till det sanna, och visa om hennes lagar äro grundade på tingens inre oföränderliga värde, om de åsyfta människoslägtets förädling, eller om de blott äro en lek af fantasien. —

Här är icke stället att undersöka Smakens allmänna lagar; Vi hafva redan på vårt språk en förträfflig afhandling häröfver. Några af de grunder hvarpå dessa lagar hvila torde man framdeles få tillfälle att framställa; här var endast afsigten att visa ur hvad synpunkt konsterna böra dömas, och gifva en vink om deras stora inflytande på samhället, på den allmänna odlingen. —

ODÖDLIGHETEN *).

(Efter DE LILLE.)

Trop longtemps ont grondé les foudres de la guerre,
 Trop longtemps des plaisirs, corrupteurs de la terre,
 La Mollesse écoute les sons voluptueux.

DE LILLE.

Hvad väcker i mitt bröst det brinnande begär
 Att sträfva till ett mål, som alltid fjerran är?
 Från mödan skyndande att hvilans sällhet smaka,
 Ur lugnet störtande bland mödorna tillbaka,
 Jag väljer blott på nytt att fela i mitt val,
 Förförd af samma hopp och tänd af samma qual.

Förglömmom oss i glädjens ljufva yra;
 Med blomster kransa mig, gif mig min lyra,
 Må ambrans ångor dofta der jag går:
 Församlens Kärlekar och Nöjen,
 Och muntra lekar, yra löjen,
 Och Gracer i behagens vår!
 Må Nektarn gjutas,
 Må lifvet njutas
 I styrkans år!

Men ack! sin fägring blomman redan saknar
 Och ingen vällukt fagnar sinnet mer;
 Utur en domnad hand min lyra faller ner,
 Och plågan, som jag qväft, med ökad styrka vaknar.

*) Belönt af Svenska Akademien.

Till striden följom hjeltens röst:
 Hvem vet om icke Lagrens ära
 Skall evigt jaga ur mitt bröst
 De mörka qval som det förtära.
 Se, lifvade af krigets Gud,
 Med Iskans kraft och Iskans ljud,
 Hur Kämpar emot Kämpar ljunga
 Förvissade om segrans lön!

Känn jorden gunga

Af hofvars dån!

Se svärdens sken bland rök och lågor,
 Och blodets svall i heta vågor,
 Hör sårades och slagnes skri
 Med seger-ropen blandadt bli!
 Vid denna bild mitt hjerta blöder,
 Jag lider sjelf med slagna bröder
 Och ömkar segrarns raseri,

I mindre blodig skrud se ärelystnan kalla,
 Ej sällan lika grym, men ofta undransvärd;

Jag herrska vill, af henne lärd,

Och öfver haf och jord befälla.

Men då mitt högmod, djerft, för världen stiftar lag

Att sjelf beherrska mig jag känner mig för svag.

Så af ett hopp, som alltid gäckas

Och alltid obesegradt är,

Jag känner tankens vingar sträckas

Emot en sällhet, saknad här,

Och mitt odödlighets begär

Af intet dödligt ting kan stillas eller släckas.

Då, vid sin banas gräns, den Vise känner sig
 I Dödens armar öfverlemnad,
 Han hör en röst från Gud: "Jag har bestämt åt mig
 Den rymd af evighet, som varit före dig;
 Den stundande åt dig är ämnad!

Hvad säger jag! hvad brottsligt tungomål!
 Ej evigheten delning tål;
 Fullkomligt den af Gud i dig förenad blifvit.
 Och innan Skapelsen sin första gryning såg,
 Uti hans tanke redan låg
 Den varelse han dig har gifvit.

Blif då ditt högre ursprung värd,
 Blif värd odödlighetens ära;
 Af hennes vishet skall du lära
 Att hela jordens glans är flärd.

Hvad är den största höjd dit Storheten kan stiga?
 Hvad är, från Himlen sedd, den Storhet jorden har?
 Kanske en tufvas bild der några myror kriga
 Om väldet af ett strå, som skördarn lemnat kvar?
 De ting som högt af hopen aktas,
 Fåfänglighetens toma fröjd,
 Hvad äro de, då de betraktas
 Från evighetens himla-höjd.

Det är från denna krets, som ädla känslor näras,
 Som stora sanningar och stora dygder läras;
 Nej, ingen mensklig lag, på jorden skrifven änn,
 Gjort alla dödlige så jemlika som den!

Här glömmes oförmärkt den högsta lifvets smärta
Och alla retelser af vållustens behag;

Här skingras stormarne i den förföljdes hjerta

Med skenet af en evig dag.

Ur stoftet lyft till högre regioner,
Hvem ser, hvem vårdar se om jorden är,
Om krigen eller åskan härja der,
Om ödet röfvar eller skänker throner,
Om stoder resas öfver hjeltars strid
Att grunda eller störa hennes frid?

Från Nilens högsta strand hvem ser hur floden brusar

Med Majestätiskt lopp och dån,

Och vänder, för en bäck som vid hans fötter susar,

Sitt häpna öga derifrån?

I stoftet sänken Er, J som förvänen verden
Med edra snillens ljus, med edra viljors bud!
Allt, utom Dygd och Brott och fruktan för en Gud —
Den makt J lysten med, den Vishet som J lärden,
Med dårskapen i bredd, och svagheten, och flården,
En gång skall stiga ned till samma jemlikhet,
Skall evigt stiga ned från sina höga värden,
Vid mötet af en tid som ej af gränsor vot.

Så tusen föremål till punkter sig förena,
I rymden skådade från Apenninens fjell,
Och i den gränslöshet som ögat ser allena
Förblandas dal och berg, förblandas slott och tjell,

Om denna Guda-lag, som alla snillen anat,
 Som kallat store Män till offer för sin pligt,
 Ej vore annat än en dikt,
 Ett spel af menskans högmöd danadt,
 Hvad gör att tanken sjelf, förskräckt, tillbakafar
 Vid bilden af en natt som ingen morgon har?
 Att i en värld der vanskligheten
 På alla verk sin stämpel tryckt,
 Vi trotsa ännu årens flyckt
 Och längta efter evigheten?

Nej ingen villo-dröm har tryckt i våra bröst
 Den drift till rätt och sannt, som der förvarad blifvit.
 Och Skaparn sjelf dess bud i alla hjertan skrifvit
 Till Lastens hejd, till Dygdens tröst,

På evighetens pol, som ingen hvälfning känner,
 Odödlighetens thron af Himlen grundad är;
 Förfärlig i sin blick hon skådar lasten der,
 Men skyddar mildt det godas vänner,
 Mot händelsernas våld hon tidens gränсор satt,
 Och tidens jettesteg af hennes blickar följas;
 Hon gäckar Lastens hopp: att döljas
 I djupet af en evig natt,

J, som till Gudars höjd med brottets högmöd sväfvén,
 Som allt hvad heligt är på jorden trampén ner,
 Som trotsén Himlens blix och hjertats känsla qväfvén,
 Förtryckare! Tyranner bäfvén!
 Odödligheten väntar er!

Och J, som, dignande, mot orättvisan striden,
 Men som en Gud, ur skyn, med faders öga ser,
 På jorden främlingar och offer här i tiden,
 Förföljde, fatten mod och glädjens då J liden:

Odödligheten väntar er!

O hvilket bröst är kallt för dessa högre Öden?
 Af hopp och fruktan följd, och vansklighetens rof,
 Hvad dödlig känner ej och röjer sitt behof
 Att öfverlefva sig, att lefva efter döden?
 Den stolta Pyramid, som, höjd ur grafvens famn,
 Af seklers undran sedd, mot himlahvalfvet stiger,
 För efterverldens dom förvarar änn ett namn,
 Och talar om ett stoft, som sjelf i grafven tiger.
 I Kopparn ristande din storhet och ditt fall
 Du reser dig en vård att segrens minne trygga,
 Och med en dödlig kraft du gör försök att bygga
 En grund, som evigt vara skall,

Men klandrom ej den hand som reste pyramiden,
 Förskingrom ej det hopp, som hjeltens sällhet gjort,
 Till sjelfva tidens gräns att kunna trotsa tiden
 Med äran af ett namn, igenom bragder stort.
 Och J, som skapades att ädla minnen lifva,
 J, som af sångens Gud behagens styrka fått,

Det blef er afundsvärda lott

Att minnets ära få oeh gifva.

Kring dygden spriden J en oförgänglig glans,
 De lagrar flätande som röfvas ej af styrkan,
 Och samma hand som ger emottar snillets kraus:
 Homer har delat sina Gudars dyrkan.

Om ock, af tacksamhet och svaghet, någon gång
 Från Lyran smickrets toner skallat;
 Hur oftare har Skaldens säng
 Till pligt och ära återkallat!
 Af Barden väckt till strid har ynglingen med mod
 För Fosterlandet mött de viggars makten slungat,
 Och Kämpen, vid hans röst, emot tyranner ljungat
 Som mättat sig af gråt och blod.

Med outplånligt hat, som djupt i hjertat gömdes
 Jag afskytt hvar tyrann från mina första dar,
 Hans stolta öfvermod min svaghet trotsat har:
 Jag skulle höjt min röst der sanningen fördömdes
 Och sjungit Catos lof vid Cesars seger-char.

Och hvarför frukta vi för Orättvisans välde
 Och vreden i dess blick, och dolken i dess hand?
 Gifs ej ett annat hem, ett bättre Fosterland,
 Der banan slutar sig och Himlen målet ställde?
 Stark är den redlige mot våldets raseri,
 Och väpnad af sin dygd han fruktar inga öden:
 "Jag evigt lefva skall," han säger lugnt åt döden,

Och åt tyrannen: "Jag är fri."

Han köper ej sitt lif, sin lycka och sitt minne,
 Utaf förtryckarns gunst, mot sina pligters röst,
 Och står, med Catos mod, då valets stund är inne,
 Med Plato i sin hand och svärdet mot sitt bröst.

Men då en lycklig fred, på jorden nederstigen
 Att hela mensklighetens sår,

Vill plåna ut de hemska spår

Som ännu lefva efter krigen,

Då vare det er pligt, som sängmöns lyran räckt,

Att folkens tacksamhet till hjeltens fötter bära,

Och sjunga om det hopp hans ankomst sterväckt,

Om mildhetens och segrens ära.

I hägn af den Oliv, som skuggar äfven er,

Förskönen äfven I de nöjen freden ger:

Besjungen ett förbund, till lika sällhet stiftadt

Emellan tvenne folk i tvenne brödra land,

Att döda detta haf, att släcka denna brand,

Som deras styrka tömt och deras lugn förgiftat!

Besjungen denna dygd, som född bland Nordens berg

Är oförderfvad änn af Söderns veka seder,

Och, speglande sig sjelf i hälsans friska färg,

Gör frihet till sitt arf och trohet till sin heder!

Besjungen styrkans höjd uti en hjeltes själ

Som glömde blott sig sjelf i fosterlandets fara,

Och offrade sitt lugn att verka till dess väl,

Belönt och viss att älskad vara!

Som Skalden fordomdags, med folkets bifall hörd,

Om Kämpens bragder sjöng och ödelagda atränder,

Besjungen I den vård, som, sträckt till fältens skörd,

Betalas tusenfallt af lyckliggjorda länder!

Besjungen sanningen från alla bojor fri

I ljuset af den dag som uppgått öfver Norden;

Och vittne eder sång för jorden

Om himlasångens harmoni!

T E A T E R.

FÖRENINGEN, Tillfällighets - Pjes i en Akt, med Sång och Divertissement, uppförd på Kongl. Teatern i Stockholm, den 2 Januari 1815.

En händelse så vigtig som föreningen emellan den Skandinaviska half-öns tvenne riken borde äfven firas af Teaterns Sång-Gudinnor. De hafva betalt sin skuld genom den lilla Pjes vi här anmäla, och som på Allmänheten gjort det lifligaste intryck. Ämnet är enkelt och borde vid sådana tillfällen kanske alltid vara det. En Svensk och en Norrsk bonde, som bo nära hvarandra, vid gränsen mellan Sverige och Norge, hafva länge varit vänner, och vänskapen har blifvit stadfastad genom den kärlek deras barn fattat för hvarandra. Genom kriget har det inbördes umgänget varit afbrutet, och ryktet om den fred som blifvit sluten väcker således lifligare deras glädje. De anse denna tidning så mycket säkrare, som bådas söner blifvit hemförlofvade från de corps der de gjort tjenst. Emedlertid hafva äfven andra ryckten icke saknats, och en kringvandrande Italienare, som friat till Norriska bondens dotter, har isynnerhet bemödat sig att skräma dem med tidningar om ett nytt utbrott af kriget. Hans berättelser få sannolikhet derigenom att man i nejden sett en Norrsk och en Svensk tropp, som tyckas tåga emot hvarandra. Båda ynglingarne skynda genast att återvända

till sina fanor, och de andras oro och bekymmer drifves till det högsta af ett bref, som Italienaren uppläser. Men förskräckelsen varar icke länge. Man ser, under det samma, båda tropparne förtroligt mötas, och soldaterna blanda sig med hvarandra. Ynglingarne återkomma, Sveriges och Norges förening kungöres och den allmänna glädjen utbryter genom en lofsång. Naturligtvis beslutas nu de tvenne unga parens förbindelse, och en landtlig fest anställes, under det troppar af båda Nationerna defilera förbi. Andra Norrska och Svenska soldater deltaga i högtidligheten, och sluteligen afbrännes ett fyrverkeri, föreställande begge Rikenas vapen och H. M. Konungens samt H. K. H. Kron-Prinsens höga namnchiffrer.

Vi anföra i anledning af denna Pjes, ett yttrande öfver Dramatiska Arbeten i allmänhet, lånadt från en författare af erkänd stor förtjenst *).

”Äfven den Dramatiska Skaldekonstens arbeten, öfver hvilkas beskaffenhet konstnärer tala så hemlighetsfullt, äro alldeles icke svåra att bedöma. Man behöfver endast först påminna sig att Skådespelet måste föreställa en intressant handling hvori vi se de intresserade personernas förhållande så naturligt för oss, som om händelsen verkligen föreföll för våra ögon, och som Skådespelarne voro icke endast för tillfället diktade, utan verkligen i denna handling inbegripna personer. Hvilken men-

*) Sulzer. Theorie der Schönen Künste. art. Kenner.

"niska skall då vara rädd att säga sin tanke om
 "Skådespelet verkligen visat honom hvad han
 "ville se? Eller hvad för vettenskap fordras der-
 "till, att säga om den handling vi se är en in-
 "tressant och naturlig handling . . . ?" — "Så-
 "ledes behöfva blotta konstälskare icke bekymra
 "sig om konstens regler, utan blott om rigtiga
 "och tydliga begrepp om konstproduktens natur
 "och ändamål. Efter dessa begrepp kunna de
 "utan all konst-téori döma öfver det väsendt-
 "ligaste af sådane arbetens värde." — —

Dessa anmärkningar torde tillräckligen upp-
 lysa orsaken till det bifall denna lilla pjes vun-
 nit, äfven oberäknadt grannlåtarna af framtå-
 gande troppar till häst och fot, jemte fyrverkeri.
 Storheten af den händelse som åsyftas, vördnaden
 för den Konung under hvars styrelse detta Stor-
 verk blifvit verkställt, entusiasmen för den hjel-
 te som företagit och fullbordat det, allt bidra-
 ger att gifva intresse åt ämnet; och det enkla
 i handlingen, det naiva och okonstlade sätt
 hvarpå fosterlandskärleken yttrar sig, underhål-
 ler och lifvar den känsla som ämnet väckt. —
 Detta oakadt är Pjesen långt ifrån att vara u-
 tan fel: Italienarns roll är så svag att den utan
 förlust kunnat vara borta, och vissa skämt ha-
 de väl tålt att utgallras. — Om det är en art
 af naturlighet att bondflickorna finna något för-
 bannade roligt, så är det af samma skäl icke
 naturligt att de säga söta far. — Hymnen skul-
 le göra ännu större effekt om Bondfolket, i sam-
 ma ögonblick de få tidningen om freden, kastade
 sig på knä och började den; Officerarnes mel-

lankommande politiska reflexioner äro på detta ställe icke väl använda.

Rollerna voro väl utdelta, och det hela uppfyllde allt hvad man kunnat hoppas. Musiken, förträfflig, är af Herr DuPuy, utom till Herr Nanssens Norriska visa, som lärer vara af Herr Schulz i Köpenhamn, och till de af Herr Granberg författade Kupletter, hvartill Musiken är af Herr Eggert *).

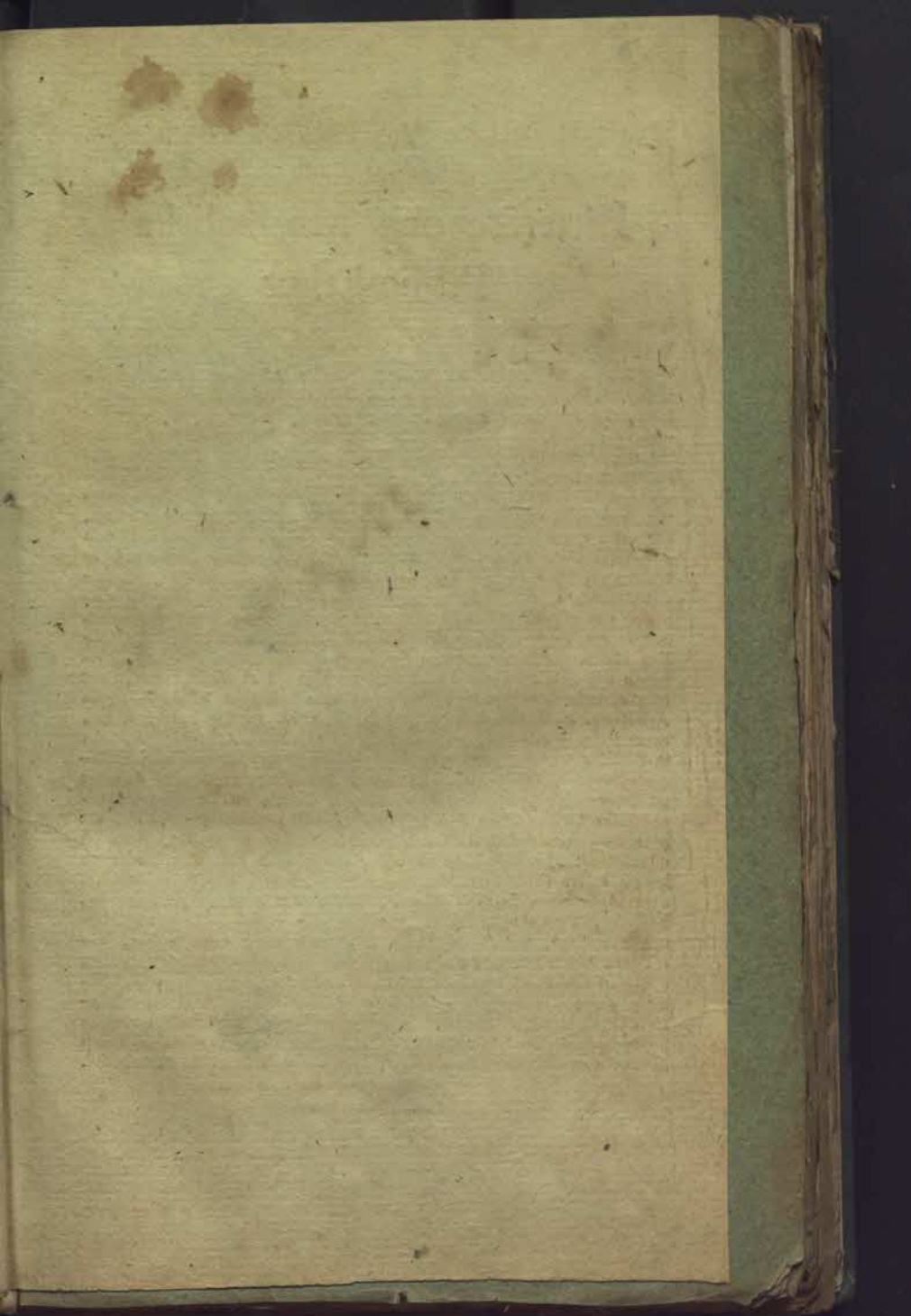
M U S I K.

En enda Koncert har i år, den 12 Januari, blifvit gifven, till förmån för Herrar Preu-mayr, hvarvid, ibland andra stycken, en större Cantate af Herr DuPuy, och en mindre af Herr Crusell, utmärkte sig. Samlingen var icke

*) En kompositör af utmärkt förtjenst, och hvilken man på alla andra ställen skulle ansett för en lycka att äga. Han slutade sin bana i sina bästa år, då han var på vägen att lemna Sverige, der hans öppna karakter flere gånger varit ett hinder för hans lycka. Det första arbete hvarigenom han gjorde sig känd var Begravnings-Musiken öfver framledne Hertigen af Östergötland, och ibland de sista var Musiken till Visan i Svante Sture, efter hvilken tonnyssnämde Kupletter äro skrifne. Om förtjensten af en sång bevisas derigenom att den lätt fattas och eftersjunges, lärer väl få melodier finnas, som mer än denna, af sig sjelf, blifvit en verklig folk-sång. Stylen i Herr Eggerts musik var den höga och allvarsamma; han värderade Gluck framför nästan alla andra kompositörer och skulle kanske täflat med honom om han fått lefva nog länge att efter sin önskan sätta musik på en Svensk Opera seria.

så talrik som man haft skäl att vänta, i anseende till de trenne Artisters talang, för hvilka Koncerten gafs, och den allmänna tillgifvenhet de förvärfvat sig. Man får likväl icke, i anledning af denna och flera dylika händelser, tro att bland vår Publik icke finnas nog många som göra rättvisa åt talangen. Det är ett allmänt fel hos oss att man vid anställandet af Konserter för mycket räknar på Artisternas förtjenst, och för litet på de särskilda omständigheter, som vid alla offentliga nöjen bidraga till stora Samlingar. Fruntimren äro de som öka högtidligheten af alla sådane nöjen, och tror man att ett rätt stort antal af fruntimmer kommer på Koncerten *endast* för att höra musik? Äfven de som älska och sjelfva öfva denna konst, önska att (åtminstone under stämningen och hvilorna) se sig omkring och — sjelfva synas. Båda delarne kunna endast verkställas i en sal som är ganska väl eklärad, hvilket Riddarhus-salen knappt lära kunna blifva. — Man tror att dessa anmärkingar kunna vara af större tjenst för Herrar Konstidkare än en detaljerad beskrifning öfver Koncerten, som vann allmänt bifall. Hvad åhörarne angår kan man icke dölja den önskan, att, de som ändteligen med händer och fötter vilja gifva ton åt allmänheten, måtte välja sin plats utmed en musik-kännare, som underrättar dem om ögonblicket då stycket slutar, för att icke afbryta de spelande midt i passagen.

S T O C K H O L M,
ELMÉNS och GRANBERGS Tryckeri, 1815.

Det i Musikaliska Magazinet vid Drottning-
gatan inrättade

Litterära och Musikaliska Bibliotheket

äger en förenad Samling af Böcker och Musikalier, som till Låns
utlemnas under nedanstående villkor.

Man Subscriberar på Musikalier eller Läsning för 3:ne Månader, för 6 Månader och för ett År. — Musikalier betalas för 3:ne Månader med 5 R.d. Banko, för 6 Månader 9 R.d., och för ett År 15 R.d. — Man erhåller 1, 2 eller 3 Häften, i förhållande till deras storlek. Med anteckning för Musikalier åtföljer alltid rättighet att begagna Böcker, dock minskas de Musikaliska Häftenas antal i förhållande af lånade Böcker. — Läsning betalas för 3:ne Månader med 3 R.d. 15 skil. B.ko, för 6 Månader 6 R.d., för ett År 10 R.d. — Dertföre erhålles 2, 3 å 4 Volumer och dertofver, om ibland antalet finnas smärre Arbeten. — Ombytetillåtes en gång hvarje dag. — Afgiften erlægges vid Subscriptionens tecknande. — Subscriptionen anses prolongerad för 3 månader om ett Verk behålles öfver 6 veckor efter Terminens slut. Skulle ett Verk förloras eller skadas, ersättes det efter dess billiga värde. — Subscribenten erhåller ett kort som utvisar rättigheten till Bibliothekets begagnande. Om så skulle fordras, bör han ej neka att deponera Penningar för beloppet af de låntagna Arbetena. — Bibliotheket är öppet från kl. 10 till half 2 f. m., samt ifrån 4 till 6 e. m. — Den Musikaliska Afdelningen, som innehåller Compositioner i alla brukliga genrer för Violiner, Blåsinstrumenter, Pianoforte, Harpa och för Sång, utgöres af de mest godkände Compositörers arbeten, och bildar en Samling i Häften eller Cahieer. — Flera Verk af olika författare utgöra ett sätt att Musik-älskare af olika smak och framsteg i konsten kunna blifva tillfredsställda. — Bibliothekets Litterära Afdelning, som utgör cirka 5000 Volumer, innehåller Arbeten på Svenska, Franska, Tyska och Engelska Språken i Philosophie och Morali, Theologi, Scientifika ämnen, Statistik och Geographie, Historien, Vitterheten och de fria Konsterna. — Gränserna af en bibliothekets Afdelning innehåller; man tror sig likväl ej böra lemna oanmärkt att ibland denna Boksamling säkert skall anträffas jemte sådana Verk, som blott tjena till nöje och tidsfördrif äfven sådana som förmå bilda smaken, upplysa och utveckla förståndet.

JOURNAL

för

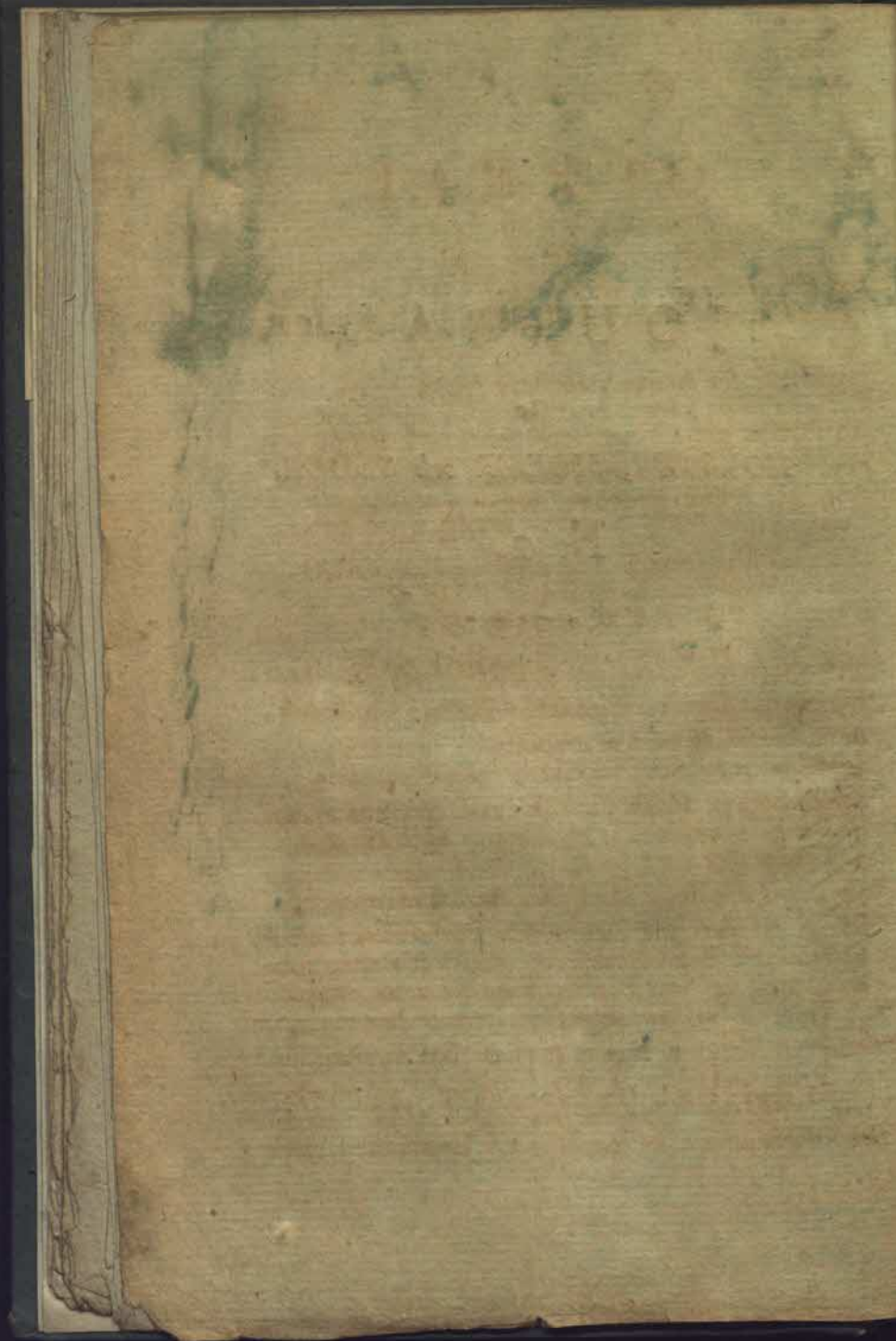
KONSTER, MODER och SEDER.

N: 2.

Sälls. Sällskapet

STOCKHOLM.

ELMÉNS och GRANBERGS Tryckeri 1815.
vid Köpmangatan.

hennes vällust. Men det ligger i tingens ordning att den store konstnären, uppfylld af det Ideal som sväfvat för honom, och van att med stränghet bedöma sig sjelf, finner sig ännu på afstånd ifrån fullkomlighetens mål, emedan han skådat det närmare än någon annan; under det medelmåttan och uselheten, med ett skrytande förtroende till sina krafter, pocka på beröm, emedan deras inskränkta syn icke tillåter dem att skönja sin egen kräftgång. Utan tvifvel inbillar Strutsen sig vara nära solen, då Örnen, som försvinner ofvan molnen, finner sig ännu fjerran derifrån.

Denna del innehåller endast Författarens Dramatiska Skrifter, hvilka alla, utom *Metromanien*, förut äro tryckte. Af de båda Tragedierna är Oden öfversatt på Tyska och Danska, och lär nu vara under öfversättning i Paris, af en bland Frankrikes berömdaste Dramaturger. Af Virginia hafva redan inom Sverige tvenne franska öfversättningar blifvit företagna, båda af Personer hos hvilka snüllets ära uppväger rangens, men af olika kön. Den ena af dessa Öfversättningar lär likväl ej vara fullbordad. På Teatern hafva så väl Oden som Virginia med stort bifall blifvit emottagne, och utom brist på sjujetter till några af de betydligaste rollerna, skulle de visserligen ännu finnas på repertoiren.

Oberäknadt åtskilliga smärre förändringar i båda dessa stycken, har femte Akten af Virginia blifvit aldeles omarbetad. Den börjar nu med en Monolog af Virginia, som med oro afbida hvad hennes far kunnat uträtta till hennes be-

frielse. Julia inkommer att skingra det hopp som ännu återstod, och bereda henne på den nya förskräckande tidningen, att Claudius gjort anspråk på henne, såsom född af hans slafviinna. Sicinius instörtar blodig, råder henne att söka flykten, och tillkännager sitt beslut att uppmana soldaterna emot Tyrannen. Efter hans bortgång berättar Julia tydligare hela förloppet, och hvad hon sagt bekräftas af Virginius, som med förtviflan kommer att taga afsked af sin dotter. Den sköna Scenen (den sjunde i förra Upplagan, här den Sjette) hvori Appius söker försöning och begär Virginias hand, följer nu, ehuru något förkortad. Virginius samtal derefter med sin dotter är betydligt förändradt. Sedan Virginius berömt hennes mod, hvaraf han sjelf känt sig upplyftad, och frågat henne om hon förr skulle dö än bära bojans nesa, och Virginia derpå svarat

Jag bär ert namn; min far, och ni det fråga kan?

fortfar Virginius:

Virginia det är nog. Väl mig om du är sann!
 Om detta ädla val, är det beslut du tager,
 Och ej af lånadt mod en storhet som bedrager!
 Jag döljer icke mer, jag bör ej dölja det,
 Att döden, gömd för dig, går tätt i dina sjä,
 Och färdig till ett slag, som din förnedring motar
 Ditt hufvud hvar minut med lystad lia hotar.
 Se der den sista vän, den brudgum, åt hvars famn,
 Din far förtror din dygd, din frihet och ditt namn;
 En annan fins ej mer! — Om han ditt mod förskräcker,
 Om ett förnedradt lif likväl din saknad väcker,

Om grafven ryslig syns för dina uuga år,
 Lef — och det är din far som dit med blygsel går,
 Att undan Roms förakt sitt gråa hufvud gömma,
 Och fasan af din lott i dödens sömn förglömma.

VIRGINIA.

Min far, i himlens namn, er dotter bättre känn,
 För mig är döden ljuf: O gif mig, gif mig den!
 Tro att ni mig i den en högre skänk bereder,
 Än i det sorgens lif jag hittills ägt af eder!
 Tro att för detta bröst, änskönt i äldrens vår,
 Ej mer ett möjligt hopp till sällhet återstår!
 Att jag skall se min graf, och hvilat från min plåga
 Med mera tröstad blick än bröllops facklans låga;
 Och att den fasans Drott ni mig till brudgun ger
 Skall mötas af min famn med tacksamhet till Er!
 Hvad jorden grymmast ägt jag redan ung förfarit,
 Min lefnad kort af år, men lång af sorger varit,
 Hvad lemnar jag? ett lif af smärtor eller flärd,
 Förtryckets, tyranni's, bedröfvelseernas värld!
 O dröj ej tills ni sett min hand i bojan sänkas,
 Och våldet gjort för sen den hjälp som kunnat skänkas!
 Om döden vägras mig till mina plågors tröst,
 Så straffa då med den, min far, ett brottsligt bröst.
 Vet - - Vet - - -

Den bekännelse hon går att göra afbrytes genom Julia, som, med förtvillan, förkunnar Lik-
 torens ankomst. Vid denna tidning faller Vir-
 ginia afdånad på en stol, och sedan Virginius
 bortskickat Julia att uppehålla Liktoaren, sedan
 han kämpat med faders-känslan, stöter han dol-
 ken i hennes bröst, hvarest Appius inkommer
 med afsigt att ännu försona sina brott. Äsy-

nen af Virginia, och ännu mer hennes död, gör honom känslolös för den revolution som Sicinius begynt och verkställt; han trotsar sin rival dermed att ingen af dem på jorden skall äga Virginia, men att hon i grafven tillhör den som följer henne, dödar sig, och dör under han säger: nu är hon *min*.

Den förändring, som här blifvit gjord, i anseende till Virginias sanslösa tillstånd det ögonblick hennes far dödar henne, har redan förut på Teatern varit iakttagen. Sjelfva händelsen är redan tillräckligen ryslig, den skulle, utom denna modifikation, ifrån Scenen blifva sönderslitande.

Af de följande Teater-stycken, *Metromanien*, *Talande Taslan* och *Supliken* eller *Pjesen på Stund*, har den förstnämde icke förr varit tryckt, ehuru spelad ifrån 1808. Originalt är af Piron och bekant såsom ett af franska teaterns bästa stycken. Hvad Öfversättningen angår kan den i alla afscenden sättas i bredd med originalet, hvilket hos oss är en så mycket större förtjenst, som vårt språk är kanske ett af de minst böjliga för Komedier på vers. Vi hafva ett särskilt sätt att läsa och ett särskilt att tala, och denna skildnad är i vissa ord ganska betydlig; vi hafva icke endast en stor brist på rim, vi hafva en mängd af ord som på intet ställe kunna inpassas i en jambisk vers, med bibehållande af deras rätta tonvigt. Hvad skall då författaren göra? Skall han, under framställandet af en händelse ur det vanliga lifvet, låta Aktören tala ett språk som ingen der ta-

lar, eller skall han, för att härma naturen, synda emot grammatikan och någon gång våga ett ord som stöter läsaren, men alldeles icke stöter åhöraren på sitt ställe, och på Skådeplatsen? Man har nog mycket tvistat härom i våra Dagblad, i det ställe att våra rigorister skulle bevisat långt mer om de, genom en enda Scen, gifvit exempel huru Svenska vers böra skrivas till den Komiska dialogen, eller till Komedien i allmänhet. Det är oemotsägligt att dessa friheter måste hafva gränсор; men det är omöjligt att genom regler bestämma gränсорna, och här, likasom i många andra fall, blir smaken allena domare, och öfversättningar sådane som denna blifva alltid ett mönster till bildning för smaken.

Rec. är skyldig att bevisa hvad han sagt. Se här ett ssälle i den Komiska stylen. — Det är Francaleu som undervisar sin vän Baliveau huru denne sednare bör spela sin roll.

— — — —

Han lär väl visa sig, den unga mannen genast.
Märk! — Det är härifrån han kommer in, — och då,
Är bäst, så snart han syns, att strax begynna på.
Gör, som man gör med det som oförmodligt händer:
Se ut som på en gång, ni fallit ner från skyn;
Stå hela stunden der, bestört, med fallna händer,
Och låtsa tvifla på om ni skall tro er syn.
Ty kom ihåg, er son är en förflugen sälle
Som svärmar starkt omkring, och som ni just får i,
När gynnarn kommer ut från en Akademi,
En läsklubb, lika godt från hvad för allmänt ställe.
Surprisen bör alltså bli stor emellan Er,

Och länge först, — liksom i möjlighet af irring, —
 En häpen tystnad blott förråda er förvirring.
 Det är, var viss derom, ett gyldne råd jag ger,
 Ett drag af utlörd konst, hvars verkning ej skall felä.

NU ett prof af den mera alfvarsamma sty-
 len. Det är Baliveau som förebrår Damis att
 han försummar viktigare yrken för att skriva
 vers hvartill han ej har skicklighet.

— — — — —
 Snart skall han gry den dag, då ängerns bittra lott
 Skall följa det begär, som nu så häftigt lågar;
 Och då du skall förstå hvad medelmåttan vågar,
 Som misskänner sin gräns och sina gåfvors mått.
 Gå, sök förgäfves dem som dina vers boundra,
 Och skrik på afundsmän, när inte en af hundra
 Vill finna drägligt språk och sundt förnuft deri.
 Men du, — förtjust du sjelf, utaf din poësi, —
 Gå — dagens nyhet blif och kaffehusens nöje;
 I sällskap öfverallt, ett mål för hviskarns löje,
 Och mål i en Jurnal, för häcklarns gäckeri!
 Omsider, rycktbar gjord som misslyckadt genic,
 Gå, af din usla vurm ett varnande exempel,
 Och bär omkring, till slut, af skrattarns öga följd,
 En panna, hvar du syns, med blygselns rodnad höljd
 Ett namn för evigt märkt med löjlighetens stämpel!
 Och då, — begråt, försent, i någon gömmas famu,
 Ditt därliga begär till rycktbarhet och ära,
 Och afundas på dem, som nöjt sig med att bära
 Ett mörkt och oberömdt, men oförnedradt namn. —

I slutet är icke endast Öfversättningen nå-
 got olika med Originalet, hvaröfver författaren

i företalet rättfärdigat sig; men Metromanens tal i den tryckta Pjesen är icke alldeles lika med hvad det är i den som hittills spelats. Kan-ske skall läsaren vara Rec. mer förbunden för anförandet af detta stycke, än för allt hvad han vidare kunde hafva att tillägga.

D A M I S.

— — — — —
 Ges Pjesen än en gång; rätt bra! Jag vädjar då,
 Från skådarn, störd af gny, till skådarn som hör på,
 Men blir hans dom sig lik, då är den ock tillika,
 För mig Förnuftets dom, Jag tystnar, och ger vika.

Låt dem som Sångmön sjelf, från födseln, vid sitt bröst,
 Värmt opp med Snilletts eld och prydt med Sångens röst,
 Låt dem åt hennes tjenst bli trogna, som de böra:
 Hos dem är Skalde's konst ej svärmarns galna dröm;
 Det är ett nyttigt kall, som de med heder föra,
 De fostra opp till smak, sin egen tid, — och göra
 I tider efter dem, Nationernas beröm.
 Men vi, uppriktigt sagdt, vi mängden af poeter,
 I Triolett, Sonnet, Ottaf, och rim och meter,
 Hvad pris för allt vårt bråk förtjena vi att få?
 Jag darrar för det svar förnuftet ger derpå,
 Mån ej ett nyttigt värk, som oss med heder värde,
 Var bättre än, i vers, ett halft och nekadt värde?
 Hvad gagnar en förtjenst, man säge hvad man vill,
 Som Auktorn linner stor, men läsarn ser ej till?
 Begäret till beröm är en Sirén, som spelar,
 Och dränker. — Varom då mot dess försåt på vakt!
 Uppoffrom ej förnuft och välfärd, allt, kort sagdt,
 För priset i en konst hvartill talangen selar,
 Och räddom oss, i tid, från åtlöjets förakt!

Se der, hvad för mig sjelf min händelse predikar,
 Det goda råd jag ger åt mina många likar,
 Och ändtlig, från i dag, mitt fasta tankesätt,

FRANCALEU.

Jag tror, förhanna mig, att han har nästan rätt!

Det porträtt som finnes förut, är ganska
 väl graveradt; men gravören tyckes hafva gjort
 ett försök att träffa likheten närmare än på me-
 daljongen. Härigenom har ansigtet förlorat det
 idealiska som stämplrar allt hvad Sergel modelle-
 rat, utan att ändå blifva likare.

Gamla Moder och Sedvanor.

Det gifves få gamla moder, som icke skola
 återkomma, det gifves kanske icke mer någon en-
 da ny, utan alla som nu kunna påfinnas hafva
 förut varit rådande, antingen i ett land eller i
 ett annat; de hafva hvilat en tid, uppstått i för-
 nyad glans, ofta med förnyadt välde, och icke
 sällan sträckt sin spira äfven till de klimat för
 hvilka de minst varit tjenliga. Men så enväl-
 digt de också inrotat sig hafva de fallit, och
 ofta måst lemna sin thron till sina största fien-
 der. Det har gått på samma sätt med seder-
 na. Vissa dygder och vissa laster hafva mer-
 endels herrskat på en gång, och den enas eller
 andras öfvervigt har bestämt graden af folkets
 moralitet. Äfven häri lærer väl förhållandet
 också alltid blifva lika, ingen stat skall nånsin
 upplösas genom en fullkomlig brist på dygd,
 men väl genom en förliten proportion deraf.

Frankrike har under många sekler, varit det ställe der Moder först uppkommit och derifrån de utspridt sig öfver större delen af Europa; de tillsatser som på andra ställen blifvit gjorda hafva endast varit små art-förändringar. En öfversigt af de gamla franska moderna lemnar således hela Europas Mode-historia, isynnerhet på en tid då de icke förändrades med veckan, utan räckte åtminstone en mans-ålder.

Genom korstågen förlorade Frankrike kanske nära en half million menniskor; men de som hemkommo medförde deremot Österländska seder. Hit hörde äfven att bruka långa kläder, dem de förnäma, sedan, ännu mer förlängde genom ett släp, som uppbars af deras pager, hvilka derigenom fingo någonting att göra; likasom de sjellva trodde sig vinna i anseende ju mer rum de intogo med sina personer och sitt släp. De stora och vida ärmarne voro uppvikna öfver armbogen. Kläderna voro af något fint tyg, fordrade med hermelin, sobel eller gråverk. Hufvudet var betäckt med en mössa, hvars ända räckte långt ner på ryggen. Våra nordiska kavaljerer gånvo likväl icke det södliga Europas efter i granlåt. När Carl Ulfsson, hvars mor var den heliga Brigitta, uppvaktade den helige Fadren i Rom, hade han en kappa hvarpå hermelins skinnen voro förmodligen uppstoppade, emedan det syntes som djuren varit lefvande och sprungit opp och ner. Hvar och en sådan hermelin hade dessutom en liten klocka om halsen och en gullring i munnen. I Tyskland och i Sverige brukade eljest de förnäma att låta sätta sådane

små klockor i sömmarne på sina kläder. I allmänhet var det endast Riddare tillåtet att brukka guld, och gyllene sporrar voro i medeltiden det samma som en ordens dekoration för det närvarande.

I början af Femtonde seklet brukades i Frankrike ena hälften af klädningen af en färg och andra hälften af en annan; denna brokighet sträckte sig ända till mössan och de korrita stöflarna.

Drottning Blanka beskyllas för att i Norden hafva infört mycken yppighet, hvilket lærer vilja säga att hon införde nya moder. Ifall de Svenska Damerna någon tid fortforo att kläda sig efter Parisiska smaken hafva de således äfven antagit ett slags i Paris brukliga mössor, hvilka hade skapnad af en sockertopp och öfverst en knapp af guld, hvarpå man fästade en stor eller liten slöja. Ingen må likväl tro att denna slöjans storlek och längd berodde på hvars och ens tycke. Det var rangen som bestämde skildnaden, och alla graderna, ifrån den förnämsta damen, som bar sin slöja fotsid, ända till borgarfrun, som icke vågade att låta sin räcka mer än till axeln, voro noga afinätte. Om man förstått samma beräkning i Norden, eller brukat alldeles samma koëffyr, veta vi icke, men slöjorna voro åtminstone brukliga, och kallades (om man öfversätter namnet på vårt nu brukliga språk) *Öfverkläde* *). Det är sannolikt att det

*) Då man här nämnt slöjor må likväl ingen tro att de i genomskinlighet hade något slags likhet, med

varit samma slags klädbonad som ända till början af förra seklet nyttjades i våra flesta städer, och i några få, der gamla seder längst bibehöllos, ända till emot slutet deraf. De bestodo då i ett slags chalar eller kläden, af tre eller fyra alnars längd och en deremot svarande bredd. De hängde öfver hufvudet, och betäckte, när man behagade, hela kroppen så fullkomligt att personen var oigenkänlig. Det tillfälle de gäfvos till oordentligheter var en orsak att de blefvo aflyste.

Eljest brukte fruntimren i Sverige, under fjortonde och femtonde seklerna, bröstet betäckt, och lintyget sammanfästadt vid halsen med ett litet spänne af guld eller annan metall. Ett lifestycke utan ärmar, och med häcktor, och derofvanpå ett med ärmar och knappar, hörde till den öfriga klädnaden. Håret var uppstruket och de förnämre hade öfverst på hufvudet en liten krona af silfver, eller till och med af Guld. Kring halsen buros halsband, merendels af silfver, förgyllde, hvori hängde ett hjerta eller kors omgifvet af löfverk, på samma sätt som bondflickorna i vissa landskaper ännu nyttja. Perlband voro likväl icke okända, men perlorna voro sällan af annat än glas och bernsten. Guldringar nyttjades äfven, men ganska sparsamt. I Tyskland var lyxen större, och sättet att klä-

hvad man nu tillägger detta nämn. Konsten att förfirdiga tyg som i linhet tällas med spindelväfven var då icke anad, och skulle icke heller funnit sin fortkomst i ett tidelvarf då man väl brukade dyrbara kläder, men då dessa kläder, äfven inom kongliga slægter, gingo i arf.

da sig stundom så stridande emot de alfvarsamma sederna, att man nödgades sätta gränser derföre genom Författningar. (Fortsättn. e. a. g.)

S E D E R.

Hvad verkar mest på Sederna: Löjet eller den alfvarsamma bestraffningen? Denna fråga har ofta blifvit gjord och vanligen af Moralisten besvarad; att man bör förlöjliga dårskapen och med alfvarsamhet näpsa lasten. Men ofta äro gränserna, emellan dem, så nära hvarandra att skiljepunkten aldrig kan upptäckas, ofta verkar skämtet der föreställningen endast förbittrar, ty menniskorna, i allmänhet mera svaga än brottsliga, öfvergifva icke sällan den gnista af dygd som återstod, då de finna sig betraktade sämre än de verkligen äro. Det gifves också tillfällen då den som skrattar åt deras dårskaper kan hafva likaså rätt, som den hvilken gråter öfver deras elände, och i fall båda uträdda lika litet, hvilket gemenligen händer, har den förre åtminstone en grämlse mindre än den sednare.

Hvart tidehvarf har sina rådande dårskaper, och af dessa tyckes fåfängan för det närvarande hafva högsta väldet; men är den mest utmärkt hos de Stora eller hos de Små? se der en hufvudfråga som vi icke förbinda oss att besvara, endast att upplysa med några exempel.

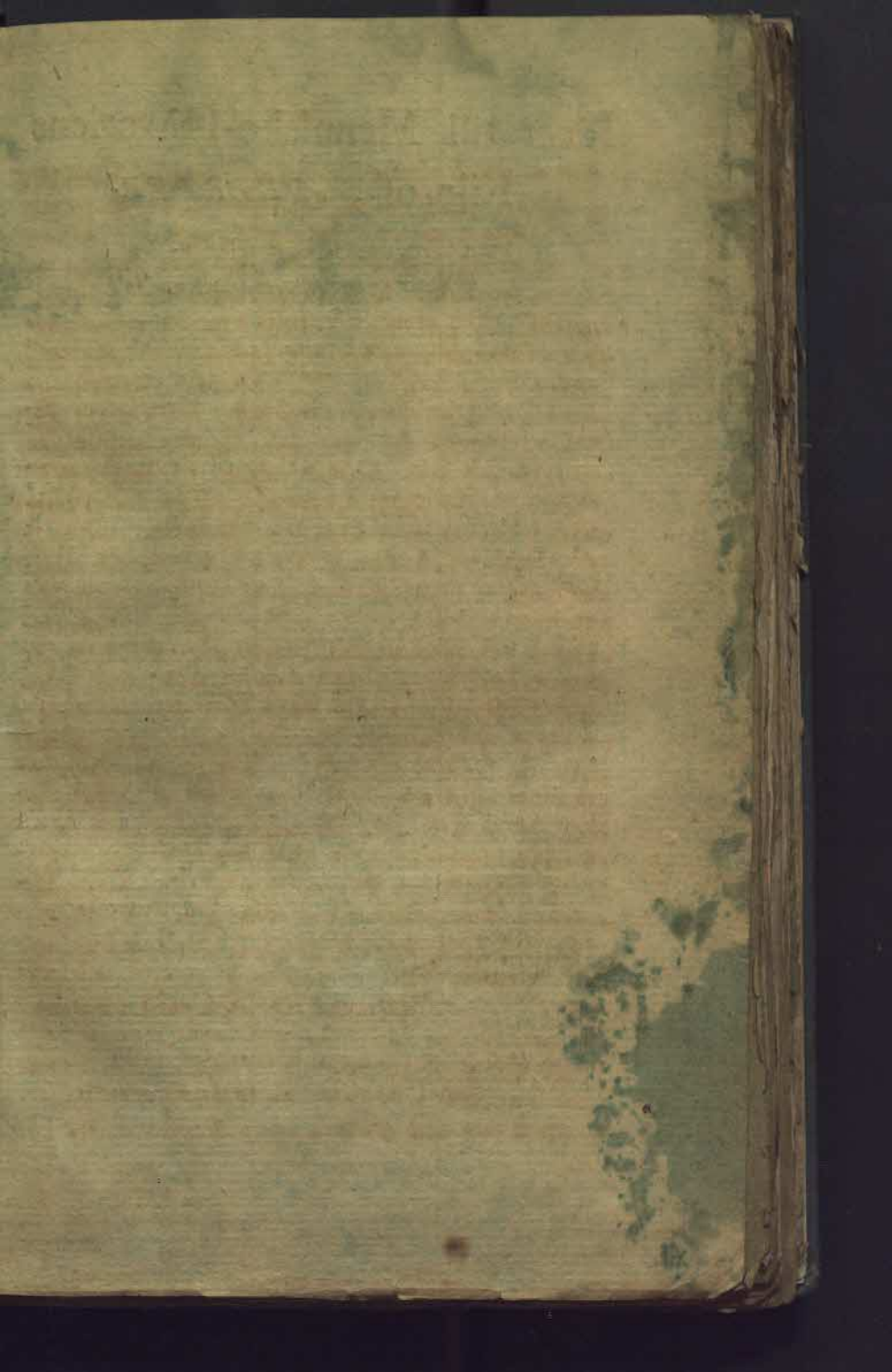
En man af börd och betydlig förmögenhet, af naturen böjd för lugnet, med en karakter som svarar deremot, med kunskaper tillräckliga att göra honom till en angenäm sällskaps-man, med ett

komne, finna allting förträffligt; Vård och Vårdinna förkjusas af deras beröm, ehuru det till större delen angår maten eller vinet, och vid åsyuen af de många stjernor och solar, som skimra vid deras bord, tro de sig vara upplyftade till himmelen. Vid afskedstagandet nya artigheter; några af de mest dekorerade hafva kyst fruns hand, andra hafva kramat den vackraste dottrens. — Emedlertid är dagen passerad. Den lefver likväl i minnet, den omtalas så ofta möjligt är, och för att icke förlora något af hogkomsten måste möbleringen i rummen alltid underhållas lika modernt, och Fru och Mamseller alltid, då det behöfves, kunna visa sig i lika parure. Mannen finner snart nog att den välmåga som förut varit i tilltagande, mer och mer förminskas. Förut har han ärligen kunnat öka sin fond, nu måste han månadtligen minska den; men skall han blottställa sig för den blygseln att nödgas afbryta det lefnadssätt han börjat, och skulle han få husfred om han försökte det? — Nej, han skall åtminstone underhålla det så länge han kan, och ifall han lemnar en gång sitt hus i knappa omständigheter skall hans enka, åtminstone tills Auctionen blir, när hon inträder i sitt förmak, kunna trösta sig af det minnet: att på hennes soffia hafva Excellenser suttit, och hon suttit emellan dem. —

(Denna Artikel kan också fortsättas.)

S T O C K H O L M,

ELMÉNS och GRANBERGS Tryckeri, 1815.

Ideer till Mennisko-Historiens Filosofi, af HERDER.

Öfversättning. Första Delen.

Hufvudsatser i Första Delen.

(Första Boken) 1 Vår Jord är en Stjärna bland Stjärnorna. 2 Vår Jord är en af de medlersta Planeterna. 3 Vår Jord har genomgått många Revolutioner innan hon blifvit hvad hon nu är. 4 Vår Jord är omgifven med en dunstkröla, och är likasom i strid med flera himmelska kroppar. 5 Den Planet vi bebo består af bergshöjder, som uppressa sig öfver vattenytan. 6 Genom Bergsbräckorna blifvo våra båda Hemisferer en Skådeplats af den besynnerligaste olikhet och omväxling. (Andra Boken). 1 Vårt Jordklot är en stor verkstad till ganska olikartade Väsandens organisation. 2 Växtriket på vår Jord i afseende på Mennisko-Historien. 3 Djurriket i afseende på Mennisko-Historien. 4 Menniskan är en mellan-varelse bland Djuren på Jorden. (Tredje Boken) 1 Jemförelse emellan Plantornas och Djurens byggad i hänseende på menniskornas Organisation. 2 Jemförelse emellan de många organiska krafter som verka hos djuren. 3 Exempel af några djurs fysiologiska byggad. 4 Om djurens drift i Varelsernas framskridande bildning till en förbindelse af flera begrepp och till ett eget friare bruk af sinnen och lemmar. (Fjerde Boken). 1 Menniskan är organiserad till Förnuftsformliga. 2 Återblick från mennisko-hufvudets organisation på de ligge varelser som närma sig till oss i bildning. 3 Menniskan är organiserad till finare sinnen, till konst och till språk. 4 Menniskan är organiserad till finare instinkter och tillika till Frihet. 5 Menniskan är organiserad till den finaste hälsa, men tillika till den största varaktighet, och derjemte att utbreda sig öfver jorden. 6 Menniskan är bildad till Humanitet och Religion. 7 Menniskan är bildad till hopp om odödlighet. (Femte Boken) 1 Skapelsen af vår Jord röjes en kedja af uppstigande former och krafter. 2 Ingen Naturkraft är utan Organ; men Organen är aldrig sjelfva krafter som verka derigenom. 3 Allt sammanhäng af krafter och former är framskridande, och kan hvarken stå stilla eller gå tillbaka. 4 Mennisko-Organisationens Rike är ett system af immateriella krafter. 5 Vår Humanitet är endast öfning, knoppen för en tillkommande blomma. 6 Menniskans närvarande tillstånd är sannolikt en länk som sammanbinder tvänne världar. — Denna Bok finnes i de flesta Boklädor, samt hos Herrar Commissionärer i Landsorterna för 34 sk. 8 rst. Bko, då prenumeratör erläggas med 29 sk. 4 rst. på de följande 3 Delarne. Priset beräknas för Prenumeranterne efter 2 sk. 8 rst. Bko för hvart tryckt ark.

JOURNAL

för

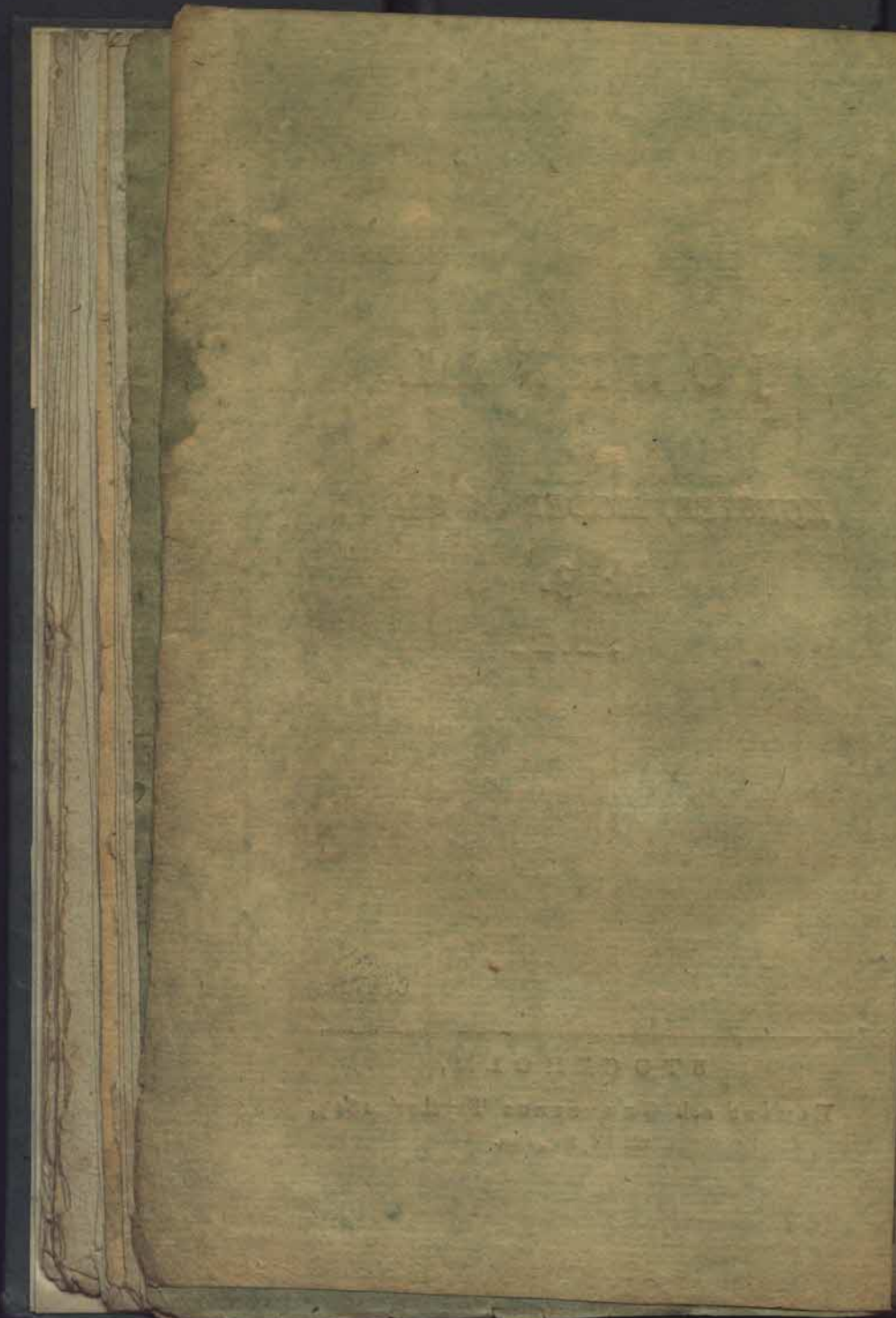
KONSTER, MODER och SEDER.

N: 3.

STOCKHOLM,

ELMÉNS och GRANBERGS Tryckeri 1815,
vid Köpmangatan.

Handwritten:
Saml. Hallstadska p. 1.

JOURNAL

för

Konster, Moder och Seder.

Den 1 Februari 1815.

Gör rätt åt all förtjenst, min son, och gör det gernaa.
Men pröfva hvar hon fins, och vet att hon är sann.

ESOPUS.

VITTE RHET.

*Eylif den Göthiske. Sorgspel af Ling. Tilleg-
nadt Hennes Majestät Drottningen.*

Hvar och en som åtager sig att vara granska-
re bör anse för en helig pligt att göra rättvisa
åt all förtjenst, han bör isynnerhet fästa sin
uppmärksamhet vid de arbeten, som röja spår af
en verklig talang, men hvilken ännu icke blifvit
utvecklad eller misstagit sig om det mål den sö-
ker. Om han vinner sitt ändamål, om han kan
varna det kraftfulla geniet för de irrstigar, på
hvilka det ofta föres genom sjelfva sin otåligh-
het att följa eller bana sig nya vägar, då har
han gjort en vigtig tjenst åt kulturen och sma-
ken; och i det fulla medvetandet att icke hysa
annan ålsigt bör han icke frukta att den miss-
kännes.

Planen till den Tragedi som här anmäles är grundad på den historiska berättelsen: att Olof Haraldson, sedan han tagit Norrska thronen i besittning, äfven uppfodrade Bohus-län i hvars norra del Eylif var höfding. Eylif ville icke afstå sitt län, och blef, (i följd af en öfverenskommelse mellan Norrska Konungen och Brynjolf) mördad af Thor Långe, som var höfvitsman för Olofs livvakt, och tillika med tolf af sina män, förklädda till bönder, infunnit sig vid tinget. —

Hvar och en finner ganska väl att författaren valt detta ämne för att framställa de tänkesätt, som hos hvar Svensk måste vara rådande i anseende till Sveriges och Norges förening; men han har derigenom kommit att skrifya en politisk tragedi, hvilken alltid måste blifva kall, isynnerhet då de anmärkingar som förefalla icke äro födda ur de handlande personernas belägenhet, utan lånade deråt. — Ty hvem vet icke att Bohuslän från de äldsta tiderna tillhört Norge? och att en politisk förbindelse mellan så särskilda stater var då icke möjlig? Rec. gillar alldeles icke den satsen, som bland franska Dramaturger varit nog mycket yrkad, att ett ämne som äger historisk grund är mindre lycklig för teatern än ett som är alldeles diktadt; men han medgifver att hvårt och ett historiskt ämne, som dramatiskt behandlas, bör antingen vara så nära vår egen tid att äfven den större delen af allmänheten känner namnet på de historiska personnagera, eller ock bör författaren icke räkna på någon effekt af händelsens san-

ning, utan i detta hänseende betrakta sin plan likasom den endast vore diktad. Detta gäller äfven om Mytologi, och till och med om seder. En dramatisk författare, som vill lyckas, måste föreställa sig sin publik nästan såsom barn, hvilka njuta mest af hvad som förefaller under deras egna ögon, och hvilkas kunskaper ännu icke sträcka sig långt utom deras egen erfarenhet. Om händelsen gör att en hundradedel af åskådarne älska mer det abstrakta, så är det väl icke för denna hundradedel han skriver, och minst bör han vänta att en Teater Direktion uppoffrar sina fördelar för att behaga dessa få, äfven om deras omdöme vore det bästa, hvilket likväl icke alltid inträffar. Rec. tviflar icke att Hr L, som med så stor skicklighet uppgjort planen till *Agne*, äfven skulle varit i stånd att gifva åt Eilif det intresse som Scenen fondrar, om han, utan afseende på nyare händelser, behandlat sitt ämne såsom endast valdt att utbildas till ett dramatiskt poem; Men inser likväl icke hvarföre så många personer, utan ändamål, skola dö i detta stycke. Rec. känner ganska väl att åtskilliga Tyska och äfven Danska Dramaturger antagit dessa rysligheter för att skaka åskådaren, då de funno sin oförmögenhet att röra honom genom lyckliga situationer och ett kraftfullt språk: de hafva trodt sig på detta sätt härma Shakespeare; men är det rysligheten som ger behag åt Sorgspelet? — Man undersöke hvilken klass af publiken det är, som älskar att se Tragedier. — Visserligen är det icke den, som älskar att se exe-

cutioner; och man döme af denna enda omständighet hvad som är smakens fordran. Shakespeare skref i ett tidevarf då massan af publiken liknade, i tänkesätt och lynne, den nuvarande Engelska Mobben. Emedlertid var Shakespeare mindre blodtörstig än hans efterträdare. Denne, som hade intet begrepp om det sublimum i Shakespeares konst att öfverallt måla naturen utan att derföre med afsigt framställa dess fulaste sida, och att utveckla de mest dolda begär och böjelser som bestämma människornas gerningar, valde hvad som kostade mindre möda och fordrade mindre snille: att låta hufvudpersonerna dö, och häruti var det ganska lätt att öfverträffa sjelfva det stora mönstret. Det var denna förderfvade smak, som Fielding så lyckligt förlöjligade i sin *Tragedy of Tragedies*, hvari hjälten, (*Tom Thumb.*) efter att hafva vunnit en stor seger, blir under hemtågandet, i spetsen för sin här, offer för en tjur. Princessan, Toms älskarinna, blir så uppbragt öfver denna sorgetidning att hon mördar berättaren. Dennes fästmö hämnas genast med ett mord på Princessan, och den inbördes massacren fortfar tills alla personér på Scenen hafva slaktat hvarandra.

Vi återkomma till Hr L:s Sorgspel. Det är författadt på rimmade Alexandrinska vers, och ehuru dessa visserligen icke äro jemna, ehuru språket icke öfverallt är nog vårdadt, röja de likväl, på de flesta ställen, en sann talang, och visa hvad vi med skäl kunna hoppas af hans penna. Se här ett exempel: